ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Ситник Ольга Іванівна,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов і методик їх навчання,
Київський університет імені Бориса Грінченка

Новак Анна Геннадіївна,
студентка другого (магістерського) освітнього рівня Педагогічного інституту,
Київський університет імені Бориса Грінченка

Сучасна реальність, інтенсивні процеси глобалізації, інтенсифікація потреб у комунікації та взаємодії між різними країнами і людьми з різними мовами та культурними традиціями вимагають реформ і в сфері сучасної української освіти, зокрема й реформування системи навчання іноземної мови, модернізації сутності навчання іноземних мов, пошуку нових технологій навчання.

Одним з напрямів модернізації процесів навчання іноземних мов наразі є дотримання принципу діалогу культур та вивчення мови народу в поєднанні з його культурою. У сучасних наукових парадигмах освіти іноземна мова розглядається як відображення культури певного народу, й відповідно до цього оволодіння іноземною мовою – як оволодіння іншомовною культурою і як засвоєння духовних цінностей народу-носія цієї культури.

У нинішніх умовах оволодіння іноземною мовою для спілкування актуалізує проблему формування лінгвокраїнознавчої компетенції. Обумовлено це тим, що в поточних умовах недостатньо вільно володіти іноземною мовою, необхідно знати базові речі про культуру народу, мова якого вивчається. Важливо осягнути менталітет і культуру людей, які розмовляють іноземною мовою, для подолання культурного та мовного бар'єрів, котрі можуть бути породжені національними особливостями комунікантів.

Проблема формування лінгвокраїнознавчої компетенції досліджувалася багатьма науковцями, зокрема А. Бичок, Ю. Веклич, І. Грищенко, О. Вернигора, Г. Дармороз, А. Сабітова, М. Сідун, І. Судук тощо.

Мета дослідження – проаналізувати специфіку, завдання, компоненти та напрями формування лінгвокраїнознавчої компетенції учнів початкових класів.

Проведений аналіз наукових джерел дає змогу стверджувати, що науковці визначають лінгвокраїнознавчу компетенцію як цілісну систему уявлень про національно-культурні особливості певної країни, володіння особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови у процесі життєдіяльності, комунікації зокрема.

Формування лінгвокраїнознавчої компетенції (далі ЛКК) – це спеціально організований процес педагогічного впливу на учнів, який реалізується в процесі застосування лінгвокраїнознавчого підходу на уроках іноземної мови в школі [1].

Формування ЛКК виступає в якості пріоритетної цілі лінгвокраїнознавства, оскільки головна мета лінгвокраїнознавства – забезпечити формування іншомовної комунікативної компетентності у міжнародній комунікації, насамперед, через адекватне сприйняття мовлення співрозмовника й оригінальних текстів, розрахованих на носія мови.

Формування ЛКК полягає у залученні людини, яка вивчає іноземну мову, до духовних і культурних цінностей іншої етнокультурної дійсності, які є базовим змістом мови. В процесі роботи з формування ЛКК в учнів потрібно формувати специфічні знання про еквівалентну та безеквівалентну лексику іноземної мови, а також про невербальні засоби спілкування з представниками народу мови, яка вивчається. Тут важливим є засвоєння особливостей культури відповідного народу, вказаних видів лексики та певних реалій комунікації на відповідній мові.

Лінгвокраїнознавчий підхід має високий рівень актуальності для всіх етапів навчання, зокрема й для початкового. Молодші школярі, так само, як і школярі середнього і старшого етапів навчання виявляють зацікавленість до життя своїх ровесників за кордоном, до їх звичаїв, традицій, способу повсякденного життя, формам проведення вільного часу тощо .

Формування ЛКК в школярів ставить перед собою наступні завдання:

- виховання толерантного ставлення до національних поведінкових стереотипів;
- порозуміння, повага ціннісних орієнтацій;
- формування мислення тієї чи іншої мовної спільноти.

Відповідно до завдань вчителя в розрізі формування в учнів ЛКК слід враховувати низку цілей:

- навчальні: формування знань про національно-культурні особливості різних країн;
- розвиваючі: розвиток умінь та навичок здійснювати вибір форм та способів мовних виразів, застосовувати їх у мовній діяльності (відповідно до ситуації спілкування в реальному житті);
- виховні: виховання емпатії, толерантності та відповідальності, створення умов для прояву позитивного ставлення до цінностей національної та інших культур [1].

Формування ЛКК учнів може бути здійснене різними шляхами. Так, дослідниками виділено наступні способи формування ЛКК [2]:

- розтлумачення безеквівалентних лексем мови, які відображають реалії країни, усвідомленого користування ними у процесі комунікації;
- ознайомлення з фразеологізмами, які містять відомості про характерні національні риси, специфіку побуту країни, традиції тощо;
- отримання лінгвокраїнознавчого матеріалу шляхом читання оригінальних, нередагованих текстів (літературних, науково-популярних текстів, газетних нотаток, реклами, оголошень тощо) [3, с. 156];

- вивчення відповідних текстів під час аудиторних занять та самостійної роботи;
- відвідування музеїв, виставок, культурних та історичних осередків, перегляд кінофільмів, озвучених іноземною мовою [2].

Формування лінгвокраїнознавчої компетенції молодших школярів реалізується шляхом паралельного і взаємопов'язаного навчання всіх видів мовленнєвої діяльності. У відповідності до вікових особливостей учнів початкових класів пріоритетними видами роботи спочатку мають бути репродуктивні, котрі виконуються за зразком, інструкцією як орієнтовною основою діяльності. В процесі цього «поступово відбуватиметься перехід на продуктивні види роботи, які спонукатимуть учнів до творчого мислення, розвитку самостійності у визначенні мовного оформлення мовленнєвих дій і вибору способів їх засвоєння» [4].

Формування лінгвокраїнознавчої компетенції варто розпочинати ще на ранніх етапах навчання дітей іноземної мови. Найкращими засобами для досягнення такої мети можна вважати використання різних малих форм дитячого фольклору, вербальної наочності та автентичних текстів. Також в дуже значній мірі допомогти процесу формування ЛКК може використання різних видів ігрової діяльності, зокрема драматизацій, сучасних інформаційно-комп'ютерних технологій, мережі інтернет, соціальних мереж тощо [5].

Процес розвитку та формування ЛКК є актуальним на будь-якому етапі розвитку учня, допомагає школяру зануритися в культурний контекст країни, мова якої вивчається, брати активну участь у діалозі культур, а також розширювати власний кругозір. Для його реалізації можуть бути застосовані різні форми та прийоми відповідної роботи. Однак найважливіше враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів.

Список літератури

1. Сабітова А.П. Лінгвокраїнознавчий аспект викладання іноземної мови / Алла Павлівна Сабітова [Електронний ресурс]. - Режим доступу: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/13046
2. Грищенко І.В. Формування лінгвокраїнознавчої компетенції у процесі вивчення української мови як іноземної / Ірина Василівна Грищенко. // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – 2018. – №1. – С. 67–69.
3. Судук І.І., Литвин Н.Б., Титова М.В. Шляхи формування лінгвокраїнознавчої компетенції на заняттях з української мови як іноземної // Вісник ОНУ. Сер.: Філологія. 2016. Т. 21, вип. 2(14). - С.153-161.
4. Іноземні мови. Навчальні програми для загальноосвітніх спеціалізованих навчальних закладів. 1-4 класи (оновлено). – 2018. – 50 с. [Електронний ресурс] - Режим доступу : https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya
5. Лінгводидактичні засади навчання іноземних мов у закладах вищої педагогічної та загальної середньої освіти : монографія / відп. за вип. М.М.Сідун, Т.К.Полонська. – Мукачево : МДУ, 2018. – 342 ст.